

Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Hastane Enfeksiyonları Konusundaki Bilgi Düzeyleri

Knowledge Levels about Nosocomial Infections of Nurses Working in A University Hospital

Selma İnfal Kesim¹, Tahir Kemal Şahin²

¹Selçuk Üniversitesi Akşehir Kadir Yallagöz Sağlık Yüksekokulu, Konya, Türkiye.

²Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Halk Sağlığı ABD, Konya, Türkiye.

Özet

Amaç: Hastane Enfeksiyonu, günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, yüksek morbidite ve mortalite nedeni olması ve oluşturduğu ekonomik sonuçlar nedeniyle önemli bir halk sağlığı sorunudur. Bu çalışma, bir üniversite hastanesinde hizmet veren hemşirelerin hastane enfeksiyonları konusundaki bilgisinin değerlendirilmesi amacıyla yapıldı.

Materyal-Metot: Araştırmacılar tarafından literatür taranarak geliştirilen anket formu, konu ile ilgili soruları içeren iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm, araştırmaya katılanların sosyo-demografik özellikleri ve çalışma durumlarını belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümde ise, hastane enfeksiyonları konusundaki bilgi düzeylerinin saptanmasına yönelik sorular yer almaktadır.

Bulgular: Katılımcıların %36'sı hastane enfeksiyonları ile ilgili hizmet içi eğitim programından geçtiğini ifade etmiştir. Katılımcıların %28'i hastane enfeksiyonları ile ilgili bilgi düzeylerini "iyi" olarak değerlendirmiştir. Araştırma grubundaki hemşirelerin hastane enfeksiyonlarına ilişkin bilgi sorularından aldıkları puan ortalaması, toplam 100 puan üzerinden 39.24±10.87 puandır.

Sonuç: Hemşirelerin hastane enfeksiyonlarının ve enfeksiyonu önlemedeki kendi rollerinin önemini kavramış olmaları beklenir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, hemşirelerin bu beklentiyi tam olarak karşılayamadıklarını göstermektedir. Bu nedenle, hastane enfeksiyonlarının ortaya çıkmasını önlemek amacıyla hemşirelere yönelik olarak hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi ve bu programların sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Hastane Enfeksiyonu, Hemşire, Hastane, Bilgi

Giriş

Hasta hastaneye yattıktan sonra o enfeksiyona ait belirti ve bulgular ortaya çıkmışsa hastane enfeksiyonu olarak değerlendirilir (1, 2), yaşlılar gibi özel grupların yaşamış oldukları şikayetler yaşam süreçleri ile ilişkilendirilip tanı konulmasının gecikmesi ve durumun ağırlaşması ile de sonuçlanabildiğinden değerlendirme dikkatli yapılmalıdır (3).

Abstract

Objective: Nosocomial Infection, both developed and developing countries, have a high morbidity and mortality and is a major public health problem due to the economic results generated. This research was studied with the purpose of assessing knowledge of nurses, working at university hospital, about nosocomial infections.

Material-Method: The questionnaire form, which is developed by the researchers by means of screening literature, is composed of two sections including questions about the subject. The first section consists of questions related to socio-demographic qualities and work conditions of participants of this research. In the second section, there are questions aiming to determine knowledge levels about nosocomial infections.

Results: Thirty-six percent of the participants expressed that they passed through in-service training program about nosocomial infections. Twenty-eight percent of the participants evaluated their knowledge level about nosocomial infections as "good". In this research group, the mean score of nurses they receive from knowledge questions about nosocomial infections is 39.24±10.87 points out of 100.

Conclusions: It is expected that nurses are aware of the importance of nosocomial infections and the importance of their role in preventing these infections. The results obtained from this research indicate that nurses do not fully meet this expectation. For this reason, in-service educational programs about taking precautions to prevent nosocomial infections should be organized and continuity of these programs should be provided.

Keywords: Nosocomial Infection, Nurse, Hospital, Knowledge

Hastane enfeksiyonu (HE) hastanede yatan hastaların yaklaşık %5'inde gelişmektedir (4). HE, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, yüksek morbidite ve mortaliteye sebep olduğundan ve neden olduğu ekonomik sonuçlar açısından önemli bir halk sağlığı sorunudur (5, 6, 7). Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ölüm nedenleri sıklığı sıralamasında kalp hastalıkları, maligniteler ve serebrovasküler tutulumlar ardından hastane

enfeksiyonlarının dördüncü sırada yer aldığı görülmektedir (8).

Hastane Enfeksiyonları'nın maliyetinin değerlendirilmesinde, bu enfeksiyonların neden olduğu ek maliyet, ek yatış süresi, yeterince tanımlanamamasına rağmen ek mortalite oranları çalışmalarda değerlendirilip ortaya konulan en önemli parametrelerdir (6). En sık görülen hastane enfeksiyonları idrar yolu enfeksiyonları, cerrahi yara enfeksiyonları, solunum sistemi (pnömoni) ve kan dolaşımı enfeksiyonlarıdır (8). Hastane enfeksiyonları yataklı tedavi kurumlarının hizmet kalitesinin göstergesidir (9).

HE'nin oluşması ve yayılmasında, hastanın tedavisini ve bakımını yapan personel önemli rol oynamaktadır. Sağlıklı olduğu halde, pek çok enfeksiyon etkeni için taşıyıcı olabilen personelin ellerinde, ağız ve burun boşluklarında bulunan mikroorganizmalar hastalara kolaylıkla bulaşabilmektedir (10). Normal deride, sürekli flora bakterileri tarafından enfeksiyon oluşturulmaz, ancak doğal direnç mekanizmalarından birinde bozukluk meydana gelirse, bu bakteriler patojen hale geçebilirler. Hastanede yatan ve sağlıklı kişilerin floralarından yapılan karşılaştırmalı çalışmalarda; hastanede yatanlarda yüksek oranda antibakteriyel direnç ve bakteriyel florada önemli sayısal değişiklikler tespit edilmiştir (11). Sağlık çalışanların elleriyle ekzojen kaynaklı stafilokokların ve potansiyel patojenlerin taşındığı tespit edilmiştir. Sağlık çalışanlarının ellerinin geçici olarak kontamine olduğu, uygun el hijyeni ve mikroorganizmaların uzaklaştırılmasıyla bulaşın önlediği bildirilmektedir (8). Hastalarla en fazla temas halinde olan sağlık çalışanlarının başında hemşirelerin geliyor olması konunun önemi hakkında en çok bilgilendirilmesi gereken kişiler olduğunu göstermektedir (12).

Bu çalışmaya, hemşirelerin mevcut bilgilerinin değerlendirilmesi ile bilgi düzeylerinin tespit edilmesi için gereksinim duyulmuştur. Hemşireler hastane enfeksiyonları konusunda yeterli bilgi sahibi olmaları durumunda hastane enfeksiyonlarının önlenmesinde etkin rol alabileceklerdir. Bu çalışma, bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin hastane enfeksiyonları konusundaki bilgilerinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Materyal-Metot

Bu çalışma, hemşirelerin hastane enfeksiyonları konusundaki bilgi düzeylerini ve buna etki eden faktörleri ortaya koymaya yönelik olarak planlanan kesitsel tipte bir araştırmadır. Konya'da bir üniversite hastanesinde 2009 yılında yapılmıştır. Hastanede hizmet veren 404 hemşire araştırma evrenini oluşturmuştur. Hemşirelerin hastane enfeksiyonları konusundaki bilgilerinin değerlendirilmesine yönelik %50 doğru cevap elde etme oranı baz alınarak %95 güven aralığında %10 hata payı ile 404 hemşireden en az 78 hemşire alınacak şekilde örneklem büyüklüğü belirlenmiştir (13). Örneklem seçimi, araştırmaya katılmayı kabul eden ve klinikte aktif olarak çalışan hemşirelerin kliniklerdeki personel sayısına göre ağırlıklandırılarak basit rastgele yöntemle yapılmıştır. Araştırma, anket ön uygulamasına katılan hemşireler de dahil olmak üzere toplam 100 hemşire üzerinde yürütülmüştür. "Hemşireler hastane enfeksiyonları konusunda yeterli bilgi

düzeyine sahip midir?" araştırma sorusudur.

Veri toplama araçları: Verilerin elde edilmesinde, araştırmacılar tarafından ilgili literatür (8, 10, 12, 14-18) taranarak geliştirilen ve konu ile ilgili bilgi sorularını içeren bir anket formu kullanılmıştır. Anket formundaki soruların geçerliliği açısından Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji uzmanı bir öğretim üyesinin görüşüne başvurulmuş ve onun görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak anket formuna son şekli verilmiştir. İki bölümden oluşan anket formunun birinci bölümünde, araştırmaya katılan kişilerin sosyo-demografik özellikleri ve çalışma durumlarını belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise, hastane enfeksiyonları konusundaki bilginin saptanmasına yönelik çoktan seçmeli ve açık uçlu toplam 37 soru yer almaktadır.

Hemşirelerin hastane enfeksiyonları konusuna yönelik ankette yer alan bilgi puan soruları belirlenerek, cevap anahtarı oluşturulmuştur. Bilgi sorularına araştırmacılar tarafından 100 puan üzerinden puan dağılımı yapılmıştır. Tüm bilgi sorularından alınan puanların ortalaması hesaplanarak çalışmada ortalama toplam puan kullanılmıştır. 70 puan ve üzeri bilgi düzeyi yeterli kabul edilmiştir. 10 hemşireye, ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonucunda anket sorularında gerekli düzeltmeler yapılarak son şekli verilmiştir. Ön uygulama anketleri de araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmada, hastane enfeksiyonları konusundaki bilgi düzeyi bağımlı değişken olurken; yaş, cinsiyet, çalışma süresi, hastane enfeksiyonları ile ilgili daha önce hizmet içi eğitim alma durumu, aldığı hizmet içi eğitim süresi, hastane enfeksiyonları ile ilgili kendi bilgi düzeylerini nasıl değerlendirdiği ve çalıştığı bölüm bağımsız değişkenler olmuştur. Araştırma kapsamına, veri toplama döneminde klinikte hizmet veren ve araştırmaya katılmayı kabul eden kişiler alınmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi: Veriler sayı, yüzde ve ortalama±standart sapma şeklinde özetlenmiştir. Kategorik verilerin analizinde ki-kare testi kullanılmıştır. Sürekli verilerin analizinde ise, normal dağılıma uygunluk durumuna ve grup sayısına bağlı olmak üzere; tek yönlü ANOVA (ikincil test olarak Tukey HSD) ve bağımsız gruplarda Student t testi, Kruskal-Wallis testi ve Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Tüm analizlerde $p < 0,05$ istatistiki olarak önemli kabul edilmiştir.

Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Dekanlığı Etik Kurul (Tarih: 25-04-2008, Sayı: 2008/084) onayı ve araştırma için kurumsal olarak Tıp Fakültesi Hastanesi Başhekimliği'nden resmi izinler alınmıştır. Araştırmaya katılan bireylere araştırmanın amacı ve formların içeriği hakkında açıklama yapıldıktan sonra sözlü onamları alınarak anket uygulanmıştır.

Bulgular

Hemşirelerin sosyo-demografik ve çalışma yaşamına ilişkin tanıtıcı özellikler ile hastane enfeksiyonları konusundaki bilgilerine yönelik sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan hemşirelerin yaş ortalaması $24,5 \pm 4,2$ olup; %70,0'ı kadın, %30,0'ı erkek idi. %56,0'ı dahili birimlerde, %44,0'ı cerrahi birimlerde çalışmaktaydı.

Hemşirelerin %36,0'ı hastane enfeksiyonları ile ilgili hizmet içi eğitim programına katıldığını ifade etmiştir. Hastane enfeksiyonları hakkındaki bilgi düzeylerini, %28,0'ı 'iyi', %61,0'ı 'orta', %11,0'ı ise 'az' olarak değerlendirmiştir. Çalışma süresine bakıldığında, hemşirelerin %43'ünün 24 ay ve altı hizmet süresine sahip oldukları belirlenmiştir (Tablo 1). Hemşirelerin bilgi sorularından aldıkları toplam puan ortalaması $39,24 \pm 10,87$ olarak tespit edilmiştir. Bilgi sorularından aldıkları toplam puan ortalaması bağımsız değişkenlere göre incelendiğinde; 25 yaş ve üzeri yaşta olanların 24 yaş ve altı yaşta olanlara göre daha yüksek puan aldıkları ($p=0,013$), erkeklerin kadınlara göre daha yüksek puan aldıkları ($p=0,004$) saptanmıştır (Tablo 2).

Hemşirelerden cerrahi kliniklerde çalışanların dahili kliniklerde çalışanlara göre daha yüksek puan aldıkları, hastane enfeksiyonları ile ilgili hizmet içi eğitim programına katılanların katılmayanlara göre daha yüksek puan aldıkları, hastane enfeksiyonları ile ilgili hizmet içi eğitim süresi 3 saat ve daha fazla olanların hastane enfeksiyonları ile ilgili hizmet içi eğitim süresi 2 saat ve daha az olanlara göre daha yüksek puan aldıkları, hastane enfeksiyonları ile ilgili bilgi düzeyini iyi olarak değerlendirenlerin orta ve az olarak değerlendirenlere göre daha yüksek puan aldıkları, 49 ay ve daha fazla çalışma süresine sahip olanların 24 ay ve daha az ve 25-48 ay arası çalışanlara göre daha yüksek puan aldıkları ancak bu farkların istatistiksel olarak önemli olmadığı ($p>0,05$) belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 1. Hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri ve çalışma yaşamına ilişkin tanıttıcı özellikleri (n=100)

ÖZELLİK	Sayı	%
Yaş	24 yaş ve altı	58 58,0
	25 yaş ve üzeri	42 42,0
Cinsiyet	Kadın	70 70,0
	Erkek	30 30,0
Çalışma Süresi (Ay)	24 ay ve daha az	43 43,0
	25-48 ay	26 26,0
	49 ay ve daha fazla	31 31,0
Hastane Enfeksiyonları ile ilgili Hizmet içi Eğitim Programından Geçme	Evet	36 36,0
	Hayır	64 64,0
Hastane Enfeksiyonları ile ilgili Hizmet içi Eğitim Süresi	2 saat ve daha az	96 96,0
	3 saat ve daha fazla	4 4,0
Hastane Enfeksiyonları ile İlgili Bilgi Düzeyini Nasıl Değerlendirdiği	İyi	28 28,0
	Orta	58 58,0
	Az	14 14,0
Çalıştığı Bölüm	Dahili	56 56,0
	Cerrahi	44 44,0

Tablo 2. Hemşirelerin tüm bilgi sorularından aldıkları ortalama toplam puanların bağımsız değişkenler ile ilişkisi

ÖZELLİK	Sayı	Ortalama±SS	Test değeri	P değeri
Yaş	24 yaş ve altı	58 36,97±11,03	t=2,526	0,013
	25 yaş ve üzeri	42 42,38±9,92		
Cinsiyet	Kadın	70 34,57±8,98	t=2,921	0,004
	Erkek	30 41,24±11,04		
Çalışma Süresi (Ay)	24 ay ve daha az	43 37,74±11,99	F=2,130	0,124
	25-48 ay	26 37,77±9,32		
	49 ay ve daha fazla	31 42,55±9,96		
Hastane Enfeksiyonları ile ilgili Hizmet içi Eğitim Programından Geçme	Evet	36 42,19±13,14	t=1,872	0,067
	Hayır	64 37,58±9,03		
Hastane Enfeksiyonları ile ilgili Hizmet içi Eğitim Süresi	2 saat ve daha az	96 41,66±13,79	t=1,416	0,184
	3 saat ve daha fazla	4 46,50±4,79		
Hastane Enfeksiyonları ile İlgili Bilgi Düzeyini Nasıl Değerlendirdiği	İyi	28 41,68±10,96	F=1,541	0,219
	Orta	58 38,95±10,42		
	Az	14 35,57±12,06		
Çalıştığı Bölüm	Dahili	56 38,13±11,54	t=1,160	0,249
	Cerrahi	44 40,66±9,88		
Bilgi Sorularından Aldığı Toplam Puan		39,24±10,87	n=100	

Tartışma

Araştırma grubuna katılan 100 hemşirenin hastane enfeksiyonlarına ilişkin bilgi sorularından aldığı toplam puan ortalamasına bakıldığında, toplam 100 puan üzerinden $39,24 \pm 10,87$ puan aldıkları görülmektedir. Ancak bu puan yetersiz olup beklenenin altında bulunmuştur. Toplam puanın en az yarısının alınması beklenmekte ise de 70 puan ve üzeri yeterli bilgiye sahip olarak değerlendirilmiştir. Bu durum hemşirelerin yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermektedir. Aytaç ve arkadaşları da yoğun bakım hemşirelerinde hastane enfeksiyonları bilgi düzeylerini değerlendirdiği çalışmada, araştırmaya katılan hemşirelerin yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna varmıştırlar (12). Eskander, Morsy ve Elfeky ise yoğun bakım hemşireleri ile enfeksiyon kontrol standartlarına ilişkin yapmış olduğu çalışmasının bulgularına dayanarak, yoğun bakım hemşireleri enfeksiyon kontrol standart önlemlerine ilişkin tatmin edici bir performans düzeyine sahip olduğu sonucuna varmıştırlar. Ancak, enfeksiyon kontrol standart önlemleri hakkında bilgi sahibi olmasına rağmen onların genel bilgilerini tatmin edici seviyeye ulaşmadığını ifade etmiştir (19). Her iki çalışma, çalışmamız ile paralellik göstermektedir.

Çalışma süresine bakıldığında, hemşirelerin çalışma süreleri onların bilgi sorularından aldıkları ortalama puanını etkilememektedir. Naharcı ve Diker'in çalışmalarındaki bulgularla araştırma sonuçlarımız benzer olup (8, 16), çalışma süresi ile birlikte bilgi birikiminin de arttığını düşündürmektedir.

Hemşirelerin hastane enfeksiyonları ile ilgili hizmet içi eğitim programından geçme durumları düşünüldüğünde, %64'ünün eğitim almadığını belirlenmiş olması, bunun ile birlikte bilgi sorularından aldıkları toplam puan ortalaması da düşünüldüğünde, eğitime katılımın ve hastane enfeksiyonları konusundaki hizmet içi eğitim düzenleme durumunun yetersiz olduğunu göstermektedir. Çiftçi ve arkadaşları, sağlık çalışanlarının tüberküloz bilgi düzeyini değerlendirdiği çalışmada, sağlık çalışanlarının tamamına yakını tüberküloz eğitiminin alınması gerektiğine inanırken, son bir yıl içinde yaklaşık $\frac{1}{4}$ katılımcının eğitim aldığını ortaya koyması, hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir (20). Naharcı'nın çalışmada eğitim alanların oranı %63,3 olup (8), Günay'ın çalışmada ise hemşirelerin %72'sinin hastane enfeksiyonlarına ilişkin herhangi bir eğitim programına katılmadığı belirlenmiştir (17). Aytaç ve arkadaşları'nın çalışmada ise hemşirelerin hastane enfeksiyonları ile ilgili %63,3'ünün eğitim aldıkları saptanmıştır ve hemşirelerin hastane enfeksiyonu konusunda verdikleri doğru cevap sayısına, en fazla (%88,7) eğitim aldığını belirten hemşirelerin sahip olduğu istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (12). Yinede en çok doğru yanıt verenlerin eğitim aldığını belirten hemşireler olması eğitim ile bu durumun düzelebileceğini göstermektedir ki bu da olumlu bir sonuç olarak değerlendirilmiştir. Gürsoy yapmış olduğu çalışma ile varmış olduğu sonuç da HE'nin gelişimini önlemek için, sürekli personel eğitimi önemine dikkat çekmiştir (6). Ulutaşdemir, İpekçi, Dokur ve Dağlı'nın hemşirelik öğrencilerinin hastane enfeksiyonlarından korunmaya yönelik

bilgilerinin ve sağlık inanç kuramına göre davranışlarını değerlendirdiği çalışmada; hemşirelerin daha öğrencilik dönemlerinden konuya ilişkin bilgilerinin olmasının önemine dikkat çekmiştir ve hemşirelik öğrencilerine, mesleğe başlamadan önce, hastane enfeksiyonlarını önleme konusunda bilgi-tutum-davranış alanları belirgin olan ve spesifik hedeflere yönelik, programlı eğitim uygulanmalıdır önerisinde bulunmuştur (21). Altıok, Kuyurtar, Karaçoğlu, Ersöz ve Erdoğan sağlık çalışanlarının belirli aralıklarla eğitim gereksinimleri anket ve gözlem çalışmalarıyla değerlendirilerek sürekli hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi önerisinde bulunurken (22); Bayındır'da hastanedeki tüm personelin hastane enfeksiyonlarıyla ilgili olarak eğitilmesi ve eğitimde devamlılığın sağlanması önerisinde bulunmuştur (23). Kuyurtar ve Altıok tıp ve hemşirelik öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada, klinik uygulama sırasında kullanabilmeleri açısından öğrencilere; hastane enfeksiyonları, spesifik enfeksiyonlarda bulaş yolları, evrensel önlemler, bulaş sonrası profilaksi ve raporlandırma konularını kapsayan rehber verilmesi önerisinde bulunmuştur (24). Çalışmalarda da vurgulandığı gibi hizmet içi eğitim hastane enfeksiyonlarını önlemede önemlidir, tüm hemşirelerin hizmet içi eğitime katılımı artırılmalı ve nitelikli ve düzenli eğitimler planlanarak katılımları sağlanmalıdır. Bunun nasıl sağlanabileceğine yönelik olarak da sunulan önerilerin dikkate alınması, planlanan çalışmalarda kolaylık sağlayacaktır.

Hemşirelerin hastane enfeksiyonları ile ilgili kendi bilgi düzeylerini nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda, %58,0'i orta olarak nitelendirmişlerdir. Araştırma grubuna katılan hemşirelerin tüm bilgi sorularından aldıkları ortalama toplam puan ile hastane enfeksiyonları ile ilgili kendi bilgi düzeylerini nasıl değerlendirdikleri arasındaki fark incelendiğinde; iyi olarak ifade eden hemşirelerin aldıkları puan ($41,68 \pm 10,96$) daha yüksek olup, üç grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p=0,219$). Ancak bu sonuç kendi bilgi düzeyini iyi olarak ifade eden hemşirelerin bile bilgilerinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Çalışmamızda, cerrahi kliniklerde çalışanlar dahili kliniklerde çalışanlara göre istatistiksel olarak önemli olmasa da daha yüksek puan almışlardır ($p>0,05$). Famakinwa, Bello, Oyeniran, Okhiah ve Nwadike Nijerya'da cerrahi ünite de çalışan hemşirelerde yapmış olduğu çalışmada, hemşirelerin rolleri ameliyat sonrası yara enfeksiyonunu önlemede önemlidir ve enfeksiyon kontrolünde yeterli bilgiye gereksinim duyarlar (25) sonucuna varması çalışmamızı desteklemekte olup, cerrahi kliniklerde çalışan hemşirelerin bilgilerinin daha fazla olması, cerrahi birimlerde cerrahi operasyona bağlı olarak dahili birimlere göre enfeksiyon riski ile daha çok karşılaşma olasılıkları nedeniyle enfeksiyonlara ilişkin daha ilgili olduklarını düşündürmüştür.

Çetinkaya-Şardan, genellikle el yıkama başta olmak üzere temel enfeksiyon kontrol önlemlerine uyumun artması ile birlikte, salgının gerçek kaynağı saptanmadan önce yayılımın durdurulması mümkündür olarak ifade etmiştir (26). Çalışmamızda hemşirelerin hastanede çalışırken el yıkaması gerektiği durumları (işlem öncesi ve sonrası olarak)

sıralayabilmeleri yetersiz bulunmuştur. Bülbül-Maraş'ın sağlık çalışanlarının el yıkama alışkanlıklarını değerlendirdiği çalışmada müdahale öncesinde yoğun bakımlarda sağlık çalışanlarının gözlenen düşük riskli el yıkama endikasyonlarında el yıkama oranı %0,77 (3/388), müdahale sonrası yoğun bakımlarda çalışan sağlık çalışanlarında düşük riskli el yıkama endikasyonlarında gözlenen el yıkama oranı %13,43 (43/320)'e yükseldiğini tesbit etmiştir (27). Parlar, Ovayolu ve Bozkurt da çalışmada hastane enfeksiyonları açısından yüksek risk taşıyan yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin el yıkama ve eldiven kullanımı konusunda önemli eksiklikleri olduğunu belirlemiştir (18). Her üç çalışmanın sonuçlarına göre, hemşirelerin el yıkama konusunda ki olumsuz sonuçları çalışmamız ile benzerlik göstermekte olup el yıkamaya yeterince önem verilmediğini ortaya koymaktadır. El yıkamaya yeterince önem verilmesi ve el yıkama oranının artırılabilmesi için Karabey, sağlık kuruluşlarındaki enfeksiyon kontrolü uygulamalarının (eğitim, sürveyans vb) klinik hizmetlerle eş düzeyde maddi olarak ödüllendirilmesi, sağlık hizmetleri ile ilişkili enfeksiyonların önlenmesi alanında çalışanların güdülenmesini olumlu etkileyecektir önerisinde bulunmuştur (28).

Hemşirelerin, hastanede en çok kullanılan antiseptik ve dezenfektanlara 2'şer tane örnek verebilme durumları yetersiz bulunmuştur. Sessa, Giuseppe, Albona, Angelillo ve the Collaborative Working Group hemşirelerde yaptığı çalışmada, özellikle en yaygın sağlık hizmeti ilişkili enfeksiyon sorunu bilgi düzeyinin tatmin edici olmadığını ifade ederek, onların çalışma aktivitelerinde dezenfeksiyonu uygun biçimde gerçekleştiren hemşirelerin çok az olduğu sonucuna varmıştır (29). Angelillo, Mazziotta ve Nicotera İtalya'da ameliyathane hemşirelerinde hastane enfeksiyon kontrolüne ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirdiği çalışmada; hastane enfeksiyonlarını önlemede etkili rollerine izin verilmediği ve dezenfeksiyon ve sterilizasyon hakkında sınırlı bilgileri olduğu ifade etmiştir (30). Dezenfeksiyonun enfeksiyonları önlemede rolü düşünüldüğünde, her iki çalışmada çalışmamız ile benzerlik göstermesi ve hemşirelerin bilgilerinin yeterli olmaması, enfeksiyonların yayılımı konusunda durumun ciddiyetini ortaya koymaktadır.

Sonuç

Çalışmaya katılan hemşirelerin hastane enfeksiyonları ile ilgili bilgi puanları yeterli olmayıp beklenen puanın da altındadır. Hemşirelerin konu ile ilgili bilgi düzeylerini artırmaya yönelik çalışmaların yapılmasına ihtiyaç vardır, yetkililerin bu çalışmaları planlar iken önerileri dikkate alması yararlı olabilir. Ayrıca hemşirelerin bilgilerini uygulamaya aktarabilmeleri için imkanların sunulması göz önünde bulundurulması gereken faktörlerdendir.

Sonuçların Uygulamada Kullanımı

• Hemşirelerin %65,0'ı hastane enfeksiyonunun tanımını yapabilmıştır. Hemşirenin hastane enfeksiyonlarının önemini ve enfeksiyonu önlemedeki rolünü kavrayarak, enfeksiyonun ortaya çıkmasını önlemek amacıyla uygun önlemler almak için konu ile ilgili hizmetiçi eğitim programlarının düzenlenmesi, işe girişlerde oryantasyon eğitimi konuları içinde ve hizmet

içi eğitimlerde HE konusunun öncelikli olarak yer alması ile eğitimin sürekliliğinin ve güncelliğinin sağlanabilir,

- Enfeksiyon risklerinin izlemi için akış şeması, değerlendirme, profilaksi, temas sonrası izlem için protokoller geliştirilmeli ve bunların yürütülmesinde personel sağlığı merkezi oluşturulabilir ve personel sağlığı merkezi ile enfeksiyon kontrol sisteminin görev ve sorumlulukları tanımlanması,
- Eğitimde bilgi ve bilgiyi davranışa dönüştürmede yetersiz oldukları konulara (hastane enfeksiyonlarının önlenmesinde öncelikle alınması gereken önlemlerin neler olduğu, hastane enfeksiyonlarının yayılmasında en önemli bulaşma yollarının neler olduğu, el yıkama kurallarının ne zaman ve nasıl uygulanması gerektiği gibi) ağırlık verilebilir,
- Hastane yöneticileri, hastane enfeksiyonlarının yayılımının önüne geçmek için hizmet içi eğitimde verilen bilgilerin hastane çalışanları tarafından uygulanırılığını kontrol etmek için denetim sistemini yerleşik hale getirerek olası bilgi eksikliğinden kaynaklanan uygulama hatalarının önüne geçilebilir.

Bu çalışma, 13. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi'nde (İzmir, 18-22 Ekim 2010) Poster Bildiri olarak sunulmuştur.

Teşekkür

Anket formunun hazırlanmasında uzman görüşüne başvurduğumuz Prof. Dr. Onur URAL'a değerli katkıları için teşekkür ederiz.

Kaynaklar

1. Uzun Ö. Hastane enfeksiyonlarının tanımları. Hastane İnfeksiyonları Dergisi 1997; 1: 8-20.
2. Özdemir D, Şencan İ, Yılmaz Z, Yıldırım M, Küçükbayrak A, Erdoğan S. 2003 yılında AİBÜ Düzce Tıp Fakültesi Hastanesinde nozokomiyal enfeksiyonlar. Düzce Tıp Fakültesi Dergisi 2004; 1: 11-15.
3. Nurlu Temel E, Akçam FZ. Geriatrik hastalarda enfeksiyonların değerlendirilmesi. S.D.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 2012; 3(3): 126-132.
4. Yılmaz GR, Çevik MA, Çetinkaya-Şardan Y. Hastane enfeksiyonlarının sürveyansı ve Amerika Ulusal Nozokomiyal İnfeksiyon Sürveyans Sistemi: 1. Hastane İnfeks Derg 2002; 6:55-71.
5. Geyik MF, Hoşoğlu S, Ayaz C, Çelen MK, Üstün C. Surveillance of nosocomial infection in Dicle University Hospital: a ten-year experience. Turk J Med Sci 2008; 38(6): 587-593.
6. Gürsoy B. Hastane enfeksiyonlarında maliyet analizi: Olgu-kontrol çalışması. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2008; 5(1): 15-21.
7. Yüceer S, Demir SG. Yoğun bakım ünitesinde nozokomiyal enfeksiyonların önlenmesi ve hemşirelik uygulamaları. Dicle Tıp Dergisi 2009; 36(3): 226-233.
8. Naharcı H, Adana ilindeki çeşitli hastanelerin yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin hastane enfeksiyonlarının önlenmesinde etkili olan önlemlere ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesi. Adana: Çukurova Üniversitesi; 2006.
9. Özçetin M, Ulaş Saz E, Karapınar B, Özen S, Aydemir Ş, Vardar F. Hastane enfeksiyonları; sıklığı ve risk faktörleri. Çocuk Enfeksiyon Dergisi 2009; 3: 49-53.

10. Akyıl Y, Uzun Ö. Hastanede çalışan hemşirelerin el yıkama durumlarının belirlenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2007; 10(2): 66-72.
11. Engin A, Kurukahvecioğlu O. Cerrahide deri antiseptisi. Hastane İnfeksiyonları Dergisi 1998; 2: 131-142.
12. Aytaç N, Naharcı H, Öztunç G. Adana'da eğitim araştırma hastanelerinin yoğun bakım hemşirelerinde hastane enfeksiyonları bilgi düzeyi. Adnan Menderes Üniversitesi (ADÜ) Tıp Fakültesi Dergisi 2008; 9(3): 9-15.
13. Esin MN. Örneklem. Erdoğan S, Nahcivan N, Esin MN, ed. Hemşirelikte Araştırma süreç, uygulama ve kritik. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2015: 167-192.
14. Korkmaz M. Sağlık çalışanlarında delici kesici alet yaralanmaları. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2008; 3(9): 17-37.
15. Aygün P. Kesici- delici alet yaralanmaları ve korunma önlemleri. 5. Ulusal Sterilizasyon Dezenfeksiyon Kongresi (Kongre Kitabı). Antalya. 4-8 Nisan 2007, 385-391.
16. Diker S. Uşak il merkezindeki hastanelerde çalışan hemşirelerin hastane enfeksiyonlarına ilişkin bilgi düzeylerinin ölçülmesi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi; 2003
17. Günay SH. Hastane enfeksiyonlarına ilişkin hemşirelerin bilgi düzeylerinin belirlenmesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi; 1995.
18. Parlar S, Ovayolu N, Bozkurt Aİ. Yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin el hijyeni, eldiven giyme ve antiseptik kullanımı konusundaki bilgi, tutum ve uygulamaları. Hemşirelik Formu Dergisi 2003; 6(4): 60-68.
19. Eskander HG, Morsy WYM, Elfeky HAA. Intensive care nurses' knowledge & practices regarding infection control standard precautions at a selected egyptian cancer hospital. Journal of Education and Practice 2013; 4(19): 160-174.
20. Çiftçi F, Torun Ö, Bozkanat E, Açık CH, Başoğlu C, Kartaloğlu Z. Sağlık çalışanlarında tüberküloz bilgi düzeyi ve risk algılaması. Toraks Dergisi 2007; 8(4): 221-226.
21. Ulutaşdemir N, İpekçi N, Dokur M, Dağlı Ö. Hemşirelik öğrencilerinin hastane enfeksiyonlarından korunmaya yönelik bilgilerinin ve sağlık inanç kuramına göre davranışlarının değerlendirilmesi. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2008; 3(9): 87-101.
22. Altıok M, Kuyurtar F, Karaçoğlu S, Ersöz G, Erdoğan S. Sağlık çalışanlarının delici kesici aletlerle yaralanma deneyimleri ve yaralanmaya yönelik alınan önlemler. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2009; 2(3): 70-79.
23. Bayındır Y. Türkiye'de hastane enfeksiyonlarına bakış açısı ve hastane yönetimine düşen yasal görevler. 4. Ulusal Sterilizasyon Dezenfeksiyon Kongresi (Kongre Kitabı). Samsun. 20-24 Nisan 2005, 527-538. Erişim: 28.11.2014. <http://www.das.org.tr/kitaplar/kitap2005/48-05.pdf>.
24. Kuyurtar D, Altıok M. Tıp ve hemşire öğrencilerinin delici/kesici aletlerle yaralanma deneyimleri ve aldıkları önlemler. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2009; 4(12): 67-84.
25. Famakinwa TT, Bello BG, Oyeniran YA, Okhiah O, Nwadike RN. Knowledge and practice of post-operative wound infection prevention among nurses in the surgical unit of a teaching hospital in Nigeria. International Journal of Basic, Applied and Innovative Research (IJBAIR) 2014; 3(1): 23-28.
26. Çetinkaya Şardan Y. Hastanelerde salgın incelemesi. Hastane İnfeksiyonları Dergisi 2003; 7(2): 100-106.
27. Bülbül Maraş G. Sağlık çalışanlarının el yıkama alışkanlıklarını geliştirmede precede modelinin kullanımı. İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2007.
28. Karabey S. Hastane enfeksiyonlarında güncelleme: Kavramlarda nereden başladık, nereye geldik? ANKEM Dergisi 2009; 23(Ek 2):18-24.
29. Sessa A, Giuseppe GD, Albona L, Angelillo IF, the Collaborative Working Group. An investigation of nurses' knowledge, attitudes, and practices regarding disinfection procedures in Italy. BMC Infectious Diseases 2011; 11: 148.
30. Angelillo IF, Mazziotta A, Nicotera G. Nurses and hospital infection control: Knowledge, attitudes and behaviour of Italian operating theatre staff. Journal of Hospital Infection 1999; 42: 105-112.